

ZINSONTLEDEN

SIMPEL SCHEMA ZINSONTLEDEN	
Persoonsvorm	Het werkwoord dat verandert als de zin van tijd of aantal verandert.
Gezegde	Werkwoordelijk: alle werkwoorden Naamwoordelijk: koppelwerkwoord plus een zelfstandig of bijvoeglijk naamwoord
Onderwerp	Over wie of wat de zin gaat.
Lijdend voorwerp	Zegt iets over het onderwerp en het gezegde.
Meewerkend voorwerp	Aan wie of voor wie.
Bijwoordelijke bepaling	Zegt iets over de plaats of tijd.
Bijvoeglijke bepaling	Zegt iets meer over het kernwoord, het belangrijkste woord uit de zin.
Bijstelling	Een bijzonder soort bijvoeglijke bepaling.

1. Aanpak

Je begint met de zin te verdelen in delen. Daarvoor zet je strepen in de zin. Zinsdelen kunnen uit één woord bestaan, maar kunnen ook best groot zijn. Een zinsdeel zijn alle woorden die bij elkaar horen als je de volgorde van de zin veranderd.

Je geeft eerst alle werkwoorden aan.

De straat | is | ondergelopen | door de harde regen vanmorgen.

Vaak ben je dan al klaar met het verdelen van de zin in zinsdelen.

Dan kijk je of een lang zinsdeel nog verdeeld kan worden.

De straat | is | ondergelopen | door de harde regen | vanmorgen.

Van door de harde regen | vanmorgen kun je twee zinsdelen maken.

Je kunt het zinsdeel herkennen doordat je het voor de persoonsvorm kunt zetten.

De straat | is | ondergelopen | door de harde regen | vanmorgen.

Is is de persoonsvorm

*De straat **is** vanmorgen door de harde regen ondergelopen.*

*Ondergelopen **is** de straat door de harde regen vanmorgen.*

*Door de harde regen vanmorgen **is** de straat ondergelopen.*

*Vanmorgen **is** de straat door de harde regen ondergelopen.*

Voorbeelden van verdelen in zinsdelen

Piet en Jan | gaan | overmorgen | op vakantie.

De kinderen in de klas van juf Trudy | zingen | luidkeels.

Henk | geeft | zijn gevlekte en hongerige hondje | zijn etensbak.

Oefening 1

Verdeel de zin in zinsdelen. Alle woorden die bij elkaar horen als je de volgorde van de zin verandert, zijn een zinsdeel.

Na de voetbalwedstrijd krijgen alle kinderen een ijsje van de trainer.

Op een vakantiefoto zie je de Middellandse Zee.

In de zon kijken is niet goed voor je ogen.

Chips is gemaakt van aardappels.

Liesje fiets met haar nieuwe fiets naar school.

De vijver achter in de tuin zit in de lente vol met kikkers.

Vader doet het licht aan op de donkere zolder.

Ik hoop dat ik morgen veel cadeau's krijg.

Volgens de dokter is de lastige patiënt niet meer ziek.

Mijn zus parkeert vaders auto tegen een paaltje.

Het meisje in de winkel heeft de verkeerde trui ingepakt.

In Finland heeft iedereen een sauna.

Van spelen in het zand krijg je vieze handen.

Diep in het donkere bos heeft het oude vrouwtje veel bosbessen gevonden.

De drummer van de band heeft erg zijn best gedaan.

Ik zal morgen naar je tante gaan.

Tekeningen met krassen erop worden niet opgehangen.

Mijn broertje en zijn vriendje laten na het eten de hond uit.

Mijn etui met mijn potloden en pennen is weer op de grond gevallen.

2. Persoonsvorm

De persoonsvorm is het werkwoord dat verandert als de zin van tijd of aantal verandert.

Verandert de zin van tijd:

Ik loop – ik liep

Loop is de persoonsvorm.

Verandert de zin van aantal:

De hond blaft – de honden blaffen

Blaft is de persoonsvorm.

Als je de zin vragend maakt, staat de persoonsvorm vooraan.

De poes slaapt – Slaapt de poes?

Slaapt is de persoonsvorm.

Als er één werkwoord in de zin staat, is dat de persoonsvorm en tevens het gezegde.

Als er meer werkwoorden in de zin staan, zijn zij samen met de persoonsvorm het gezegde.

De poes heeft geslapen

Heeft geslapen is het gezegde

Alle woorden die in een zin voor de persoonsvorm staan, zijn altijd één zinsdeel.

*Kabouters met rode mutsen, dikke neuzen en lange baarden | wonen | in
paddenstoelen.*

Wonen is de persoonsvorm, dus alle woorden ervoor zijn één zinsdeel.

Oefening 2

Verdeel de zin in delen. Onderstreep de persoonsvorm. Dat is het werkwoord dat verandert als de zin van tijd of persoon verandert.

De kleuters hebben fijn gespeeld.

In de zomer zijn we op vakantie geweest.

Elsje is overmorgen jarig.

De computer is weer eens vastgelopen.

Je kunt uitglijden op harde sneeuw.

We gaan samen met de burens op vakantie.

Gisteren hebben we ons ontzettend verveeld.

In de bergen heb je een mooi uitzicht.

Volgende keer ga ik beter meewerken.

Dat is een heel dik boek.

Je denkt toch niet dat oma vandaag op bezoek komt?

Liggen er veel kiezelstenen op het strand?

De werkster loopt door het hele huis met de stofzuiger.

Appelmoes zit in glazen potten.

Een ijsbeer houdt een winterslaap

De oude spullen worden op zolder gezet.

Op vrijdag hebben we erwtensoep gegeten.

Klaartje wilt graag afspreken met haar vriendinnetje.

De muzikanten hebben lange tijd voor de deur van de winkel gestaan.

3. Werkwoordelijk gezegde

Dat zijn alle werkwoorden uit de zin.

Inge / heeft / een goed rapport / gekregen.

Heeft gekregen is het werkwoordelijk gezegde.

Mama / laat / de baby / nog een uurtje / slapen.

Laat slapen is het werkwoordelijk gezegde.

Naamwoordelijk gezegde

Het naamwoordelijk gezegde bestaat uit een koppelwerkwoord plus een zelfstandig of bijvoeglijk naamwoord.

Leo / wordt / soldaat.

Wordt soldaat is het naamwoordelijk gezegde. Wordt is het koppelwerkwoord.

Soldaat is het zelfstandig naamwoord.

De tomaat / is / rood.

Is rood is het naamwoordelijke gezegd. Is is het koppelwerkwoord. Rood is het bijvoeglijk naamwoord.

Het werkwoordelijk deel van het naamwoordelijk gezegde zijn de werkwoorden.

Het naamwoordelijk deel van het naamwoordelijk gezegde zijn de zelfstandige of bijvoeglijke naamwoorden.

Oefening 3

Verdeel de zin in delen. Onderstreep het gezegde. Dat zijn alle werkwoorden in de zin.

Het onverwachte ongeluk was goed afgelopen.

Bijna vergat ik mijn leuke boek.

Wie komt mij helpen?

Wij willen dat niet.

Heeft de postbode jullie een grote brief gebracht?

Wat heb je hem beloofd?

Ik heb hem dat boek willen geven.

Juf heeft ons een aardig liedje geleerd.

Achter de kast ligt een gebroken liniaal.

De bakker bakt het brood in de nieuwe oven.

De winkel is van één tot twee uur gesloten.

Vrijdags komt in onze straat een lawaaiig orgel.

Is jouw oudste broer naar Zwitserland verhuisd?

Achter de wolken schijnt de felle zon.

De conciërge heeft ons verse koffie en thee gebracht.

De goochelaar bezorgde de kinderen een leuke middag.

De juf heeft mij een nieuw schrift gegeven.

Zonder die rode bal kunnen we niet voetballen.

We gaan op vakantie met onze nieuwe tent.

4. Onderwerp

Om het onderwerp te vinden, kijk je over wie of wat de zin gaat.

Hij valt

Hij is het onderwerp.

De vaas | staat | op tafel.

De vaas is het onderwerp.

Kees | valt | in de sloot.

Kees is het onderwerp.

Oefening 4

Verdeel de zin in delen. Onderstreep het onderwerp. Het onderwerp vind je door te kijken over wie of wat de zin gaat.

De fietser schuilt voor de regen.

Vanmiddag gaan we voetballen.

Onder de kerstboom liggen heel veel cadeaus.

Henk doet geen kaas, maar jam op zijn brood.

Het licht van jouw fiets brandt niet.

Oma koopt een hele grote meloen.

Kinderen met dikke jassen hebben het niet koud als het sneeuwt.

De lieve poes spint als je hem aait.

Propjes papier horen in de prullenmand.

Boven op de kast ligt het boek dat ik kwijt was.

Vader en de buurman gaan op zaterdag vissen.

De meeste auto's hebben vier wielen.

Kees en Jan spelen een spelletje op hun computer.

De appels liggen in de fruitmand naast de bananen.

De bezorger stopt de krant in de brievenbus.

Henk is weer een te laat.

Met een bril zie je scherper.

Planeten draaien in banen om de zon.

Mijn lieve mama repareert het grote gat in mijn broek.

5. Lijdend voorwerp

Het lijdend voorwerp zegt iets over het onderwerp en het gezegde. Je vindt het door te kijken wie of wat in de zin iets overkomt.

Vincent | heeft | een fiets | gekregen.

Vincent is het onderwerp en een fiets zegt iets over Vincent en wat hij heeft gekregen.

Een fiets is het lijdend voorwerp.

De kat | heeft | zijn brokjes | gegeten.

Zijn brokjes is het lijdend voorwerp.

Als je van een zin een wordt-zin maakt, staat het lijdend voorwerp vooraan. Het lijdend voorwerp wordt dan onderwerp

Vader maait het gras.

Het gras wordt door vader gemaaid.

Het gras staat vooraan in de wordt-zin.

Het gras is dus het lijdend voorwerp.

De kok schildt de aardappels.

De aardappels worden door de kok geschild.

In een zin met een koppelwerkwoord komt nooit een lijdend voorwerp voor.

Oefening 5

Verdeel de zin in delen. Onderstreep het lijdend voorwerp. Het lijdend voorwerp vindt je door te kijken wie of wat in de zin iets overkomt.

In de verte zag ik een groot schip.

Moeder zet het zusje een groene muts op.

De schoonmaker maakte de vieze school schoon.

Om zes uur wordt de nieuwe krant gebracht.

De lekkende pen wordt in de prullenbak gegooid.

De buurvrouw doet morgen boodschappen.

Geiten en schapen krijgen op de kinderboerderij wortels.

Vader gebruikt twee bussen verf om de muur te schilderen.

De kat heeft zijn bak helemaal leeggegeten.

De slager doet het vlees in een tasje.

Op zondag wordt het hele huis gestofzuigd.

De oude boom voor ons huis wordt morgen omgehakt.

Vader wast zijn nieuwe auto.

Opa leest elke ochtend heel lang de krant.

In de kelder hebben muizen aan de voorraad geknaagd.

De kinderen hebben de klas helemaal opgeruimd.

Jan raapt een heleboel tennisballen op die op het tennisveld liggen.

De vroegwijze kleuter leest heel veel boeken.

De schoorsteenveger maakt de schoorsteen schoon.

6. Meewerkend voorwerp

Als je vraagt aan wie of voor wie, vind je het meewerkend voorwerp.

Vader geeft / moeder / een bos bloemen.

Vader geeft de bloemen aan moeder.

Moeder is het meewerkend voorwerp.

De postbode / heeft / brieven / voor de hele klas.

De brieven zijn voor de hele klas

Voor de hele klas is het meewerkend voorwerp

Oefening 6

Verdeel de zin in delen. Onderstreep het meewerkend voorwerp. Als je vraagt aan wie of voor wie, vind je het meewerkend voorwerp.

Sinterklaas geeft kinderen cadeau's.

De postbode geeft de brief aan de buurman.

Huig het meisje geeft aan de kippen voer.

Deze opmerking is bedoeld voor de kinderen die niet luisteren.

De ene kleuter geeft de andere kleuter een duw.

Schiet op! Geef mij die bal!

Dat maakt mij niet uit.

De dokter heeft aan de patiënt pillen gegeven.

Er worden iedere dag aan de juf vragen gesteld.

Zij leent nooit een jas aan haar zus.

De jongen moest haar haar mobieltje teruggeven.

De overtreding kostte de spits een gele kaart.

We hebben opa een nieuwe kamerjas gegeven.

De toets heeft Elsje een onvoldoende opgeleverd.

Hij liet zijn tante zijn nieuwe kamer zien.

Kranten bezorgen heeft Henk vijftig euro opgeleverd.

De winnaar wordt een boekenbon aangeboden.

Klaartje heeft het geheim toch aan haar vriendin verteld.

Heb je voor mij een glas gepakt?

7. Bijwoordelijke bepaling

Alles wat iets zegt over de plaats of tijd in een zin is een bijwoordelijke bepaling.

Hij | maakt | ieder jaar | een reis.

Ieder jaar zegt iets over tijd, dus is het een bijwoordelijke bepaling.

Mijn tante | is | vorig jaar | geopereerd.

Vorig jaar is een bijwoordelijke bepaling.

Bijvoeglijke bepaling

Een bijvoeglijke bepaling is een zinsdeel in een zinsdeel. Het zegt iets meer over het kernwoord; dat is het belangrijkste woord uit de zin.

Het huis | van mijn tante | heeft | een nieuw dak.

Van mijn tante zegt iets meer over het huis en is dus een bijvoeglijke bepaling.

De sportwagen met het open dak | rijdt | veel te hard.

Veel te hard zegt iets meer over de sportwagen en is dus een bijvoeglijke bepaling.

Bijstelling

De bijstelling is een bijzonder soort bijvoeglijke bepaling.

Amsterdam, | de hoofdstad van Nederland, | ligt | aan het IJ.

De hoofdstad van Nederland is een bijstelling.